

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและสภาพของปัญหา

ในปัจจุบันสภาวะการณ์ หรือกระแสแห่งการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมกำลังเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจโดยทั่วโลก ดังเราจะเห็นได้การเผยแพร่ข่าวสารอย่างกว้างขวาง ทั้งสื่อภายในประเทศ และภายนอกประเทศ เช่น การรณรงค์ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ปลอดสารเคมี (Green Product), โครงการค่ายเยาวชน "กลุ่มรักวนา", โครงการรณรงค์ไทยช่วยไทย, โครงการรณรงค์ร่วมกันประหยัดพลังงานทั่วโลก หรือรวมพลังหารสอง และงดเว้นการใช้สัตว์ในการทดลองของผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นจุดที่ประเทศไทย ที่อยู่ในสารบบหนึ่งของโลก ในยุคที่สามารถกล่าวได้ว่า ยุคนี้เป็นยุคแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน หรือเรียกว่าเป็น "สังคมแห่งข่าวสาร" (Social Society) จึงได้รับผลแห่งการแพร่กระจาย ตามกระแสการร่วมกันพิทักษ์รักษาสภาพแวดล้อม ความแนวคิดเชิงอนุรักษ์นี้ด้วยเช่นกัน ดังนั้นแนวคิดด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ภายใต้แนวทางแห่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) ก็คือผลจากแรงผลักดันหนึ่งที่เกิดจากแนวโน้มสากลแห่ง โลกาภิวัตน์ (Globalization) นั่นเอง

จากพระราชเสาวนีย์ในสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ ซึ่งเป็นองค์อุปถัมภ์โครงการรณรงค์มูลนิธิตูมครองสัตว์ป่า และพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ ทรงพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยว่า "ประเทศไทยกำลังเจริญก้าวหน้าหลายด้านในปัจจุบันนี้ เป็นความสำเร็จของการพัฒนาอย่างหนึ่ง แต่เราต้องไม่ลืมว่าในเวลาเดียวกันนี้ เราต้องถนอมทรัพยากรของชาติด้วย เพราะชีวิตมนุษย์จะสุขสมบูรณ์ก็ด้วยมีสิ่งแวดล้อมที่ดี"

นักวิทยาศาสตร์เชื่อกันว่า เมื่อใดการเปลี่ยนแปลงธรรมชาติ มีผลให้สิ่งมีชีวิตอื่นในธรรมชาติสูญพันธุ์ไปถึงร้อยละ 50 เมื่อนั้นมนุษย์ก็ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่บน "ชีวลัย" ที่เป็นบ้านอันอบอุ่นของมนุษย์นี้ได้อีกต่อไป ดังนั้น "การอนุรักษ์นั้น มิได้ทำเพื่อป่าไม้ หรือสัตว์ป่า แต่

---

* คำขวัญในการรณรงค์ คือ "ไทยช่วยไทย กินของไทย ใช้ของไทย เทียวเมืองไทย ร่วมใจประหยัด" ดำเนินงานโดยสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี กองกลาง โดยท่านรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี นายโกศล พลกุล

** ชีวลัย (Biosphere) คือ ขอบเขตของระบบนิเวศโลกที่สิ่งมีชีวิตทั้งหมด รวมทั้งมนุษย์สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ ดังนั้น ชีวลัยจึงเป็นระบบนิเวศที่ใหญ่ที่สุดของจักรวาล

เพื่อผลประโยชน์ของมนุษย์เองในที่สุด” (แผ่นพับประชาสัมพันธ์ประชาสัมพันธ์โครงการรณรงค์มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชินูปถัมภ์ 2539)

การสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์ไม่ใช่เรื่องใหม่ เมื่อ 65 ล้านปีก่อน สิ่งมีชีวิตบนโลกก็สูญพันธุ์ไปแล้วร้อยละ 60-80 แม้ว่าจะไม่รู้เหตุผลที่แท้จริงของการสูญพันธุ์ครั้งใหญ่นั้นว่าเกิดขึ้น เพราะอะไร การสูญเสียบครั้งใหญ่ในระยะแรกต่างจากการสูญเสียบอย่างฉับพลันในปัจจุบันนี้ เชื่อกันว่าพันธุ์พืชจะถูกทำลายอีกครั้งหนึ่งมากกว่าเดิม ซึ่งนักวิทยาศาสตร์เห็นว่าจะมีปัญหาคอสรพิษชีวิตในอนาคต หมายความว่า ข้อเท็จจริงอันซับซ้อนที่กล่าวมานี้อันตรายกว่าการสูญพันธุ์ในอุคโคโนเสาร์เนื่องจากสาเหตุ ซึ่งได้แก่กิจกรรมของมนุษย์อาจสืบเนื่องไม่หยุดยั้ง ดังนั้น การที่ธรรมชาติจะฟื้นกลับคืนดังที่เคยเกิดขึ้นหลังการสูญพันธุ์ครั้งก่อนคงเป็นไปได้ นักวิทยาศาสตร์เกรงว่าจะรุนแรงพอๆ กับภัยเหี้ยมตมัวเคลียร์* เดชทีเดิว (กรรณิการ์ ทรมเสาร์ 2537 : 41-43)

ระบบสังคมโลกเป็นระบบที่ทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง ในเมื่อวิกฤติการณ์สิ่งแวดล้อมเกิดจากโครงสร้างที่รุนแรง หรือโครงสร้างแห่งการทำลาย จึงเป็นการยากมากที่จะแก้ไข มนุษย์กำลังเผชิญกับความยากลำบากที่สุดในประวัติศาสตร์ของตัวเอง โลกต้องการแนวคิดใหม่เพื่อความอยู่รอด “โลกสีเขียว” จึงมิได้มีความหมายเพียงการปลูกต้นไม้ หรือการมีต้นไม้เท่านั้น แต่หมายถึง จิตสำนึกใหม่ของมนุษยชาติ ที่จะทำให้มนุษย์บรรดาสภาพ สุขภาพ ความรัก ความงาม มิตรภาพ การฟื้นฟูบูรณะสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อันจักยังให้เกิดสันติภาพบนพื้นพิภพนี้ (ประเวศ วะสี 2538 : 11-12)

ผลของการทำลายสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ทำให้เกิดปัญหาชั้นไอโซนถูกทำลาย เมื่อไอโซนถูกทำลายกลายเป็นเรื่องร้ายแรงยิ่งกว่าปัญหาหมอกควันพิษ และฝนกรดในปัจจุบัน เพราะเมื่อรังสีอัลตราไวโอเลต-บี อันเป็นรังสีคลื่นสั้นจากดวงอาทิตย์ ที่มีอันตรายต่อเซลล์ของสิ่งมีชีวิตส่องลงมาถึงพื้นโลก ผลร้ายที่เกิดขึ้นแก่มนุษย์เองได้แก่ “สารดีเอ็นเอ” ถูกทำลายจนเป็นเหตุให้เกิดโรค “มะเร็งผิวหนัง” และ “ตาต้อ” เพิ่มมากขึ้น(ราชพงศ์ ศักดา 2540 : 10)**

จากรายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ของการท่องเที่ยวโดย ททท. ปี 2538 กล่าวว่า ททท. ได้ทำรายงานสรุปปัญหา และการป้องกันแก้ไขถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม โดยแบ่งแยกปัญหาเป็น

1. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เกิดความเสื่อมโทรมของสถานที่ และมลภาวะเป็นพิษ เนื่องจากการบุกรุกจับจองที่เพื่อสร้างที่พักรองรับนักท่องเที่ยว หรือประกอบกิจการขายอาหาร ทำให้ระบบนิเวศถูกทำลาย ตลอดจนคุณธรรมชาตีก่อกถูกทำลายลงไป

* เหมันต์นิวเคลียร์ คือ หายนภัยที่คาดว่าจะเกิดขึ้น หากเกิดสงครามนิวเคลียร์ในโลก โดยฝุ่นควันจากการระเบิดจะบดบังแสงอาทิตย์จนเกิดความหนาวเย็นฉับพลันทั่วทั้งโลก และทำลายสรรพชีวิตในโลกจนหมดสิ้น

** ไทยรัฐ “โลกสวยด้วยหนังสือ” ตอนสมัครของอัลตราไวโอเลต (21/02/2540)

เช่นกัน ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ต่างๆ หรือความสวยงามของสถานที่ตลอดจนหลักฐานประวัติศาสตร์ และโบราณคดี

2. ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคม และวัฒนธรรม ปัญหาสำคัญคือ ปัญหาเพศพาณิชย์ เนื่องจาก มีธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งถือว่าเป็นเรื่องที่ทำให้ปัญหานี้ถูกกลืนลงไปเรื่อยๆ ปัญหาอาชญากรรมไม่ว่าจะเป็นกริป์ปล้นชิงทรัพย์ หรือการล่อลวงข่มขืนนักท่องเที่ยว ปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น ทำให้เกิดการอานวยความสะดวกต่างๆ ในด้านสาธารณูปโภค ทำให้คนในท้องถิ่นนั้นๆ มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งต่างจากสถานที่ที่มีได้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีได้รับการเหลียวแลเท่าที่ควร

นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังส่งผลกระทบต่อค่านิยมของคนในสังคม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเดิม โดยการนำวัฒนธรรมแบบตะวันตกมาใช้ ทำให้คนเห็นความสำคัญของเศรษฐกิจ และเงินตรามากเกินไปจนละทิ้งขนบธรรมเนียมจารีตประเพณีเดิม ที่มีคุณค่าอันหมดสิ้น ซึ่งปัญหาต่างๆ เหล่านี้แก้ไขได้ด้วยการปรับแนวคิดของคนให้อยู่ในทิศทางที่เหมาะสม ท่ามกลางกระแสเศรษฐกิจการท่องเที่ยวที่รุกหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง เพื่อรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ได้มากที่สุด((กรุงเทพธุรกิจ 04/03/2537)สมัย อากาภิรม เชาวน์นัทธ์ เรณูสุวรรณ์ 2538 :185)¹

สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องที่มีความหมายกว้างขวาง เกินกว่าสิ่งแวดล้อมในความหมายทั่วไป เช่น ธรรมชาติ ป่า และสัตว์ แต่สิ่งแวดล้อมยังหมายรวมถึงวิถีชีวิต ประเพณี และวัฒนธรรม ค่านิยมในสังคม และสิ่งแวดล้อมในเชิงนามธรรมนี้เอง กลับเป็นสิ่งแวดล้อมที่เป็นปัจจัยสำคัญ ที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทางกายภาพอื่นๆ (โสภณ สุภาพงษ์ 2535 : 230)

นอกจากนี้ โสภณ สุภาพงษ์ ยังได้กล่าวถึงต้นเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมโดยมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว คือ

• ความไม่รู้

หลายๆ ครั้ง คนเราทำลายสิ่งแวดล้อม เพราะความไม่รู้ถึงสาเหตุและผลกระทบ ขาดข้อมูลความเข้าใจที่ถูกต้อง ทำให้เราเข้าถึง และสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน ในขณะที่นักอนุรักษ์นึกถึงสิ่งแวดล้อมในรูปของระบบนิเวศน์ของธรรมชาติ / ป่าไม้ และสัตว์ป่าฯ ภาคอุตสาหกรรมกลับนึกถึงวัตถุคิปปัจจัยการผลิตเป็นต้นทุน เศรษฐศาสตร์จะนึกถึงทรัพยากรที่ต้องใช้ให้คุ้ม

¹ สมัย อากาภิรม เชาวน์นัทธ์ เรณูสุวรรณ์, "สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2538" บริษัทอมรินทร์ พรินติง แอนด์พับลิชชิง จำกัด(มหาชน)

ค่า ขวานาจะนึกถึงผล ภาคทองเที่ยวจะนึกถึงเงิน ฯลฯ ตั้งคมยังขาดความเข้าใจ ถึงสิ่งแวดล้อมในลักษณะรวมที่เป็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ที่เมื่อเกิดความเสียหายที่ใดที่หนึ่งก็จะมีผลกระทบแก่กันและกัน

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม (วรรณศิลป์ พีรพันธุ์ 2534 : 148-152)

ได้กล่าวถึงลักษณะของผลกระทบที่เกิดขึ้น สามารถจำแนกออกกว้างๆ ได้ดังต่อไปนี้

1. การอนุรักษ์/การสูญพันธุ์ของพืชและสัตว์
2. การเปลี่ยนแปลงของลักษณะภูมิประเทศ และคุณภาพดิน
3. การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพอากาศ และการเพิ่มขึ้นของเสียงรบกวน
4. การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพน้ำ
5. การเพิ่มขึ้นของเศษขยะ
6. การเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิทัศน์
7. การเพิ่มขึ้นของการแออัดคับคั่ง
8. ความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากร
9. การขยายตัวของเมืองโดยปราศจากการควบคุม.

ตัวอย่าง ผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม ในปี 2537

- “เกาะพีพีในยุคปัจจุบันถึงยุคเสื่อมโทรมมีปัญหาหลายด้าน เช่น ปัญหาประภากรัง ขยะ อันเป็นผลมาจากการประชาสัมพันธ์ของ ททท.ที่ดองการรายได้จากการท่องเที่ยวสวนทางกับกระแสการอนุรักษ์” (ประชาชาติธุรกิจ 20/01/37)
- “ผู้อำนวยการ ททท.จังหวัดเชียงรายให้สัมภาษณ์ว่า ทวีร์ป่าภาคเหนือกำลังก่อปัญหาหลายด้าน เช่น การท่องเที่ยวต้องตัดไม้มากขึ้น มีการค้าประเวณีแอบแฝงจากการชักนำของไกด์สี” (กรุงเทพธุรกิจ 29/03/37)
- “บริษัท Wisdom Production จำกัด เดินทางเข้ามาถ่ายทำภาพยนตร์ บริเวณถ้ำไต้หลวง อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่ โดยได้สร้างความเสียหายให้กับผนังถ้ำใช้สีพ่นผนัง และทิ้งเศษขยะเกลื่อนกลาด หลังจากที่สื่อมวลชนเสนอข่าวเหตุการณ์ครั้งนี้ ได้มีบริษัทตัวแทน ไปทำความสะอาดถ้ำ” (มติชน 15/04/37)
- “ราไพพรรณ แก้วสุริยะ เจ้าหน้าที่ ททท.ร่วมดำเนินเก็บขยะบริเวณเกาะถ้ำ และเปิดเผยว่า ขยะใต้ทะเลบริเวณเกาะถ้ำส่วนใหญ่มาจากชุมชน และอีกร้อยละ 30 มาจากนักท่องเที่ยว โดยสถิติในปี 2534 เคยเก็บได้ถึง 555 กิโลกรัม” (ผู้จัดการรายวัน 14/05/37)

- “อาจารย์ฉลาดชาย รมิตานนท์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ชี้ว่าการท่องเที่ยวในป่าเขตร้อนอย่างประเทศไทย หรือการท่องเที่ยวแบบ ECOTOURISM นั้นเป็นไปได้ยากที่จะท่องเที่ยวโดยยังคงรักษาระบบนิเวศ เนื่องจากป่าเขตร้อนมีความหลากหลายทางชีวภาพสูง และมีความเปราะบางมาก ทั้งนี้แนวคิด ECOTOURISM เป็นแนวคิดของตะวันตกที่เป็นป่าเขตอบอุ่น ไม่มีความเปราะบางทางนิเวศวิทยา เหมือนป่าเขตร้อนในประเทศไทย”(กรุงเทพธุรกิจ 03/08/37)
- “เกิดปัญหาการกำจัดขยะที่เพิ่มมากขึ้น ในขณะที่เชียงใหม่เจริญอย่างรวดเร็ว สาเหตุหนึ่งอาจมาจากการท่องเที่ยวที่เฟื่องฟู” (กรุงเทพธุรกิจ 13/08/37)
(วิภาส เคะไชบุญ 2538 :194-196)
- ที่แก่งสะพือ สถานที่ท่องเที่ยวที่เลื่องลือของอ.พิบูลมังสาหาร จ.อุบลราชธานี ถือเป็นเพชรน้ำงามแห่งอู่น้ำมูล ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้หลงใหลในความงาม และหลงใหลมาเที่ยวชมความงามของสายน้ำแห่งนี้ ปีละหลายหมื่นคน...แต่สิ่งที่น่าเป็นห่วงเป็นใจ “แก่งสะพือ” ในขณะนี้ก็คงเป็นเศษขยะสิ่งปฏิกูลต่างๆ ที่มีจำนวนมากมากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว ซึ่งเดินทางมาพร้อมกับนักท่องเที่ยว มีทั้งเศษกระดาษ พลาสติก และรวมทั้งเศษแก้วแตกของเครื่องดื่มที่เป็นแอลกอฮอล์ต่างๆ กลาดเกลื่อนไปหมด ครงนี้เองเป็นจุดที่กำลังจะทำให้ลายสมชายใจของแก่งสะพือ(นิตยสารท่องเที่ยวโลกธรรมชาติ ปีที่ 1 ฉบับที่ 10 ประจำเดือนมีนาคม 2538 : 83)
- ทรัพยากรท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคใต้ คือ หาดทรายขาวทะเล ซึ่งได้รับความบอบช้ำอย่างมาก จาก “อุตสาหกรรม” ประเภทนี้ ตั้งแต่การบุกรุกเข้ายึดครองชายหาดสาธารณะทำเป็นชายหาดส่วนตัว ระบายน้ำเสียลงทะเล ลักถอบเก็บประภากรังไปขาย เรือท่องเที่ยวทำให้ประภากรังแตกหัก ฯลฯ (คณะกรรมการประสานงานองค์การพัฒนาเอกชนภาคใต้(กป./อพช.) 2535 : 433)

จากตัวอย่างผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อสิ่งแวดล้อม และสังคม ในปี 2537 พบว่าปัญหาสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมมีมูลเหตุมาจากการมีพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวที่ผิด และไม่มีจิตสำนึกการอนุรักษ์ธรรมชาติของมนุษย์ ดังนั้น ณ ช่วงเวลานี้จึงเป็นโอกาสอันดีที่ทุกคนควรตระหนัก ถึงการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เพื่อการพัฒนาแนวการท่องเที่ยวไปสู่ แนวคิด “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” หรือ การรบกวนธรรมชาติให้น้อยที่สุด

“ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา การท่องเที่ยวภายในประเทศไทยได้เจริญเฟื่องฟู รุดหน้า มาตามลำดับ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนเป็นมูลค่านับแสนล้านบาท นับเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในด้านตรงข้าม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งเสื่อมโทรมลง”⁴

นักท่องเที่ยว คือ เราๆ ท่านๆ ทุกคนที่โดยธรรมชาติแล้วใคร่อยากรู้ อยากเห็นในสิ่งที่ไม่เคยเห็น สิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ สิ่งที่สวยงามให้ความสุขความสบาย ฉะนั้น ด้วยพื้นฐานข้างต้น นักท่องเที่ยวน่าจะเป็นผู้ที่สนใจ และปรารถนาในธรรมชาติ และวัฒนธรรมที่สวยงาม และดีงาม ในขณะที่เดียวกันนักท่องเที่ยวซึ่งอาจจะต่างกัน ต่างสิ่งแวดล้อม ต่างวัฒนธรรม ต่างภาษา ต่างแม้กระทั่งเวลา ย่อมต้องมีผลกระทบต่อถิ่นที่มาเยือนอย่างแน่นอน ผลกระทบนั้นมีทั้งต่อ เศรษฐกิจ วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และมีทั้งในด้านบวกและด้านลบ

นักท่องเที่ยวเพียงไม่กี่คน ใช้เวลาที่ไม่ยาวนานนัก ผลกระทบก็คงไม่เท่าไร แต่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาประเทศไทยปีละ 6 ล้านคน และคาดกันว่าในปี 2543 จะมีถึงปีละ 12 ล้านคน ... โดยเฉพาะคำว่านักท่องเที่ยวไม่ได้หมายความว่าเฉพาะชาวต่างประเทศเท่านั้น คนไทยด้วยกันเองซึ่งประมาณว่ามีถึง 7 เท่าของนักท่องเที่ยวต่างชาติ หรือปีละประมาณ 42 ล้านคน(หรือ 42 ล้านครั้ง) นั้นยังจะต้องตระหนักระวังกันไว้โดยทีเดียว (กราเศษ พັນวิเชียร 2534 : 163)

ซึ่งกราเศษ (2534 : 163-164) ยังได้ให้ข้อคิดเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวของไทยว่า “ลักษณะของการไปท่องเที่ยว เหมือนกับการปลดปล่อยตนเองจากพันธนาการของชีวิตประจำวัน ก็อาจจะมีอาการในลักษณะปล่อยมืออะดะวะเอาแต่أنภอใจของคนและน้ำเงิน และอีกประการหนึ่งการไปอยู่ห่างบ้านในต่างถิ่น อาจจะทำให้ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของไม่มีสังคมของตัวเองเป็นตัวบังคับ หน่วงรั้ง ก็จะทำอะไรที่เสียหยาไรอย่างอาได้ง่าๆ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจิตสำนึก รับผิดชอบ ความพื้นฐานการศึกษา และวัฒนธรรมของแต่ละคน แต่ละกลุ่ม สำหรับนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ คงจะมีปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติค่อนข้างน้อย หรือในทางตรงกันข้าม นักท่องเที่ยวเหล่านี้มักจะผูกพันต่อสิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก”

พูดถึงทะเล ใครๆ ก็อยากไปเที่ยว ช่างเป็นสถานที่ๆ คนจำนวนมากนึกถึงเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ ต่างมองเห็นภาพความสวยงามของทิวมะพร้าว น้ำทะเลสีคราม .... มีก็คนที่ตั้งใจว่า ก่อนกลับจากทะเลจะไม่ทิ้งขยะไว้เบื้องหลัง มีก็คนที่เห็นหวังว่าจะจะทำให้เกิดผลเสียต่อสิ่งแวดล้อมทางทะเลในภายหลัง คงมีคนเป็นส่วนน้อยกว่าที่จะหวังไฮในทะเล ขยะพลาสติกจึงยังมีอยู่เกลื่อน

⁴ ททท. “ความน่า”, นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(ECOTOURISM) ปีพ.ศ. 2538-2539 ของการท่องเที่ยวนแห่งประเทศไทย, ททท. หน้า 8

ซากหาค้างก็ถูกโยนลงไปในทะเล ตามท่าเรือ ท่าที่ชมเรือในสถานที่ต่างๆ จึงยังมีขยะพลาสติกให้เห็นเป็นจำนวนมาก ขยะพลาสติกในท้องทะเลจึงยังคงอยู่ไปอีกร้อยปี ยังคงทนอายุยืน รอไปทำอันตรายให้กับสัตว์ทะเลได้อีกนาน (ทิพชรัตน์ ฉิมะพันธุ์ 2535 : 353)

นอกจากนี้ ทิพชรัตน์ ยังกล่าวไว้ว่า ขยะพลาสติกตามชายหาด และท้องทะเล ไม่ใช่เป็นแค่ปัญหาการทิ้งขยะธรรมดาๆ เท่านั้นอีกแล้ว มันก่อให้เกิดความเสียหายตามมาอีกมากมาย ตั้งแต่กับสัตว์ทะเล การเดินเรือ เครื่องยนต์ขับเคลื่อนเสียหาย ความงามตามธรรมชาติที่สวยงามเสียไป เวลานี้พลาสติกเป็นสิ่งที่พบเห็นมากที่สุดตามชายหาดทั่วไป และทั่วโลก

ปัจจุบันมีการใช้พลังงานในรูปแบบต่างๆ มากมาย วิวัฒนาการของรูปแบบพลังงานแต่ละยุค มีความแตกต่างกันทั้งต้นกำเนิด และการใช้ ผลภาวะที่เกิดขึ้นจากการใช้พลังงานแล้วลงทุกขณะทำให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงอันตราย และพยายามจะหาทางป้องกันและแก้ไขให้คุณภาพสิ่งแวดล้อมกลับคืนดี ดังเดิม หรืออย่างน้อยก็บรรเทาความรุนแรงของปัญหาลงได้บ้าง...การใช้พลังงานแต่ละรูปแบบ จะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอยู่ด้วยเสมอ(คณะกรรมการภาวะพลังงาน สภาผู้แทนราษฎร 2537 : 4-7 และ 4-8)

การมุ่งเน้นการแข่งขันเพื่อสร้างความมั่งคั่งในด้านรายได้ ทำให้คนไทย และสังคมไทยมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น ก่อให้เกิดปัญหาด้านพฤติกรรมในสังคมไทย คือ การย่อหย่อนในศีลธรรม จริยธรรม ขาดระเบียบวินัย การเอาโรคเอาเปรียบ ส่งผลให้วิถีชีวิต และค่านิยมดั้งเดิมที่ดีงามของไทย เริ่มจางหายไปพร้อมกับ การล่มสลายของสถาบันครอบครัว ชุมชน และวัฒนธรรมของท้องถิ่น นอกจากนี้สภาพบีบคั้นทางจิตใจของคนในสังคมเกิดจากความแออัดของชุมชนเมือง ภาวะแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ซึ่งมากับกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจนั้น ได้ส่งผลให้ภาวะการเจ็บป่วยของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปสู่โรคสมัยใหม่ เช่น โรคมะเร็ง โรคหัวใจ โรคความดันโลหิตสูง....การเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ ในช่วง 2 ปีแรกของแผนพัฒนาฉบับที่ 7 ป่าไม้ยังคงถูกทำลายลงปีละ 1 ล้านไร่ ที่ดินทำกินถูกหว่านทิ้งหลาย ล้านไร่ สภาพของแม่น้ำลำคลอง เปลี่ยนแปลงจนไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้อีกต่อไป สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลงทั้งในด้านคุณภาพของอากาศ ปริมาณฝุ่นละออง รวมทั้งเสียงในเขตกรุงเทพมหานคร และเมืองหลักในภูมิภาคนั้น ได้เกิดผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนไทยโดยทั่วไปอย่างกว้างขวาง นอกจากนี้ การพัฒนาที่ไม่ได้คำนึงถึงต้นทุน และการจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งมองข้ามการพัฒนาคุณค่าของความเป็นคน ละเลยภูมิปัญญา และวิถีชีวิต

ความเป็นอยู่บนพื้นฐานของความเป็นไทย จะส่งผลต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต(คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2539 : 8)⁶

จากปัญหาต่างๆ ที่วัฒนธรรมบริโภคนิยม และการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียวสร้าง ขึ้นในช่วงเศรษฐกิจก้าวกระโดด ได้เริ่มปรากฏชัดเจนขึ้น จึงมีการเรียกร้องจากหลายฝ่าย เพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงในส่วนของการพัฒนาการท่องเที่ยว ที่สอดคล้องกับกระแสการพัฒนาอย่างยั่งยืน นอกเหนือจากแนวคิด ECOTOURISM (การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) ยังมีแนวคิดใหม่ด้านการท่องเที่ยว อีกแนวคิด คือ การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน(Sustainable Tourism Development) จากการประชุม Globe' 90 ที่แคนาดา ให้คำจำกัดความของ "การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วย หมายรวมถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย"(วิลาส เศรษฐไพฑูริย์ 2538 :191)

โสภณ สุภาพงษ์ ได้กล่าวว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนจะสัมฤทธิ์ผล ขึ้นกับหลายตัวแปร คือ วิธีการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และพฤติกรรมมนุษย์ (2535 : 292)

"การมีโอกาสเดินทาง ไปเยือนสถานที่แปลกๆ ใหม่ๆ นั้นจะทำให้คนเราได้รับประสบการณ์ชีวิตที่มีค่า และมีโลกทัศน์กว้างไกลขึ้น การท่องเที่ยวจึงเป็นหนทางวัฒนธรรม ที่สามารถสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนต่างชาติดังภาษา ก่อให้เกิดสันติภาพแก่โลกในที่สุด" (สุภาพร วรพล 2540 : 55)⁷

⁶ อ้างจาก (โสภณ สุภาพงษ์ 2535 : 292)

คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมว่าด้วยสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา(World Commission on Environment หรือ WCED คือ การพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ทำให้ความสามารถที่จะตอบสนองต่อความต้องการของคนรุ่น ต่อคนรุ่น หรือค้อยลง ซึ่งโสภณ สุภาพงษ์ ได้สรุปว่า หมายถึงการปรับปรุงคุณภาพชีวิต มนุษย์ให้ดีขึ้น โดยให้อยู่ในขอบเขตที่ระบบนิเวศรองรับได้ทั้งหมด สามารถจะเอื้อประโยชน์ได้โดยไม่มีผลเสีย หายทั้งปัจจุบัน และอนาคต)

⁷ สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่แปด พ.ศ. 2540-2544 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี

⁷ จุลสารการท่องเที่ยว "รางวัลยอดเยี่ยมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว(Thailand Tourism Awards)" ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2540 : 55

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก การรองรับนักท่องเที่ยวที่มีจำนวนมากนั้น เป็นเหตุให้สถานที่ท่องเที่ยวมีสภาพเลวลงอย่างมาก ทั้งสภาวะแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยา ดังนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกๆ ฝ่าย ทั้งผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว, เจ้าของนโยบาย ECOTOURISM, ประชาชน, นักท่องเที่ยว, นักอนุรักษ์ทั้งอิสระและที่สังกัดตามสถานที่ต่างๆ เช่น ที่อุทยานแห่งชาติ, เขตรักษาพันธุ์พืชและสัตว์ป่า เป็นต้น จากคำสัมภาษณ์ของ ชัชวาล พิศคำขำ หัวหน้าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการที่นักท่องเที่ยวได้เดินทาง เข้ามาที่ห้วยขาแข้ง และได้ให้ข้อคิด-คำแนะนำแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง โดยกล่าวว่า “ในปัจจุบันเราได้มีการบันทึกเอาไว้ว่า ใคร เข้ามาทำกิจกรรมอะไรบ้าง และกิจกรรมต่างๆ ก็ถูกจำกัดให้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้ และให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าให้มากที่สุด... ใครมองป่าเขาในเชิงธุรกิจ ก็จะมองป่าเป็นผลผลิตที่เขาจะต้องได้ไป ประชาชนที่อยู่ในบ้านในเมืองใหญ่ ส่วนใหญ่ก็จะมองป่าเป็นแหล่งบันเทิง แหล่งพักผ่อน เราพูดได้เลยว่าสิ่งมีชีวิตในห้วยขาแข้งหลบหนีการคุกคามจากมนุษย์ จนหัวซุกหัวซุน และจนสุดประเทศจนหมดที่ไป... ถ้าหากป่ายังคงถูกใช้ในเรื่องของความบันเทิง ป่าก็เป็นแหล่งบันเทิง สัตว์ป่าก็จะเป็นผู้ จุด โทมนที่มนุษย์บันเทิงมาก สัตว์ป่าก็จะมีน้อย บ้านของเขา ก็จะถูกเบียดเบียนไปเรื่อยๆ” (ชัชวาล พิศคำขำ 2538 : 128)

นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ECOTOURISM) ปีพ.ศ. 2538-2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นเอกสารที่ ททท.จัดทำขึ้นใช้กำหนดเป็นนโยบาย และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ECOTOURISM) ซึ่งปัจจุบันแนวคิดเรื่อง ECOTOURISM ก่อตั้งได้รับความสนใจในวงกว้างจากบุคคลหลายวงการ ทั้งนักวิชาการ สื่อมวลชน นักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ นักเรียน นักศึกษา และองค์กรพัฒนาเอกชน และเนื่องจากมุกเหตุ ดังกล่าว ททท. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบ ด้านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยโดยตรง จึงเล็งเห็นความจำเป็นเพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันในระดับต้น ดังนั้น จึงจัดทำสื่อชนิดนี้ขึ้นเพื่อเป็นกรอบในการกำหนดทิศทางการปฏิบัติงานต่อไป

โดย มีเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศ คือ ความพยายามที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งพิจารณาได้จากองค์ประกอบหลัก 4 ประการ คือ

1. ต้องดำเนินการในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วิถีชีวิต ที่มีต่อกระบวนการการท่องเที่ยว
2. ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชากร ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อกระบวนการการท่องเที่ยว

3. ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกส่วนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
4. ต้องรักษาตามความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่น และชุมชนในพื้นที่ท่องเที่ยวนั้นๆ

องค์การการท่องเที่ยวโลก(World Tourism Organization : WTO) จัดการประชุมนานาชาติ Asia Pacific Ministers Conference on Tourism and Environment ในวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2540 และการสัมมนา High Level Technical Seminar on Sustainable Tourism Development ในวันที่ 17 กุมภาพันธ์ 2540 สถานที่จัดการประชุม คือ Maldives การจัดการประชุมครั้งนี้ WTO ได้ระบุว่า ในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะเป็นภูมิภาคที่มีการเติบโต และพัฒนาการท่องเที่ยวในอัตราที่รวดเร็วมาก การคาดการณ์ในอนาคตพบว่า จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในภูมิภาคนี้ เป็นจำนวนมาก และมีอัตราการเติบโตที่สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่นของโลก ดังนั้น การประชุมจึงมุ่งหวังที่จะให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้นำประเทศต่างๆ ในภูมิภาค ผู้แทนจากสถาบันการศึกษา ผู้เชี่ยวชาญ และสมาชิก WTO สำระสำคัญที่มุ่งเน้นจากการประชุม คือ การประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้น และการนำเสนอมาตรการการจัดการ และการอนุรักษ์ เพื่อให้การท่องเที่ยวมีการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต(ชวดี นิรันดร์ตระกูล 2540 : 5)⁹

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงถือว่าเป็นแนวทาง หรือวิถีทางหนึ่งที่พยายามจะก้าวไปสู่เป้าหมายสำคัญ คือ การพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงมีองค์ประกอบที่สำคัญที่ควรพัฒนา 3 ประการ คือ การสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นและการกระจายรายได้¹⁰

ในอนาคต คือ ปี 2539-2540 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเห็นความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้องกำหนดนโยบาย ECOTOURISM ระดับชาติ(National Policy) ซึ่งนโยบายนี้จะต้องได้รับความเห็นชอบจากทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น วิธีการที่จะกำหนด National Policy การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จึงได้มุ่งเน้นการให้ความสำคัญในเรื่องกระบวนการ กล่าวคือ แต่ละขั้นตอนจะต้องผ่านการประชุมกันระหว่างหน่วยงาน ผลที่ได้จากการประชุมหารือ จะนำมากำหนดเป็นนโยบาย ECOTOURISM แห่งชาติ¹¹

⁹ Ecotourism network newsletter ฉบับที่ 6 มกราคม 2540 :3

¹⁰ ททท. "ความน่า", น.นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(ECOTOURISM) ปีพ.ศ. 2538-2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, ททท. หน้า 12-13

¹¹ "ท่องเที่ยวโลก"ปฏิวัติโลกแห่งการท่องเที่ยว Ecotourism" 2539 : 145

ในปีงบประมาณนี้ เรากำลังวางแผนที่จะปฏิบัติตามพัฒนาการท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นมาก ซึ่งจบทั้งหมดจะมุ่งไปที่การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแห่งท่องเที่ยว อันที่จริงสิ่งนี้ไม่ใช่เพื่อประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ชาวต่างชาติเท่านั้น แต่ยังเป็นไปเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวในประเทศและคนในท้องถิ่น ซึ่งล้วนเป็นผู้รับประโยชน์ที่สำคัญเท่าเทียมกันทั้งสิ้น ขณะนี้เรากำลังปรับปรุงหลักสูตรของสถานฝึกอบรมในท้องถิ่น เพื่อให้ให้นักเรียนนักศึกษา ได้เรียนรู้มากขึ้นกว่าการฝึกอบรมทางด้านบริการ การโรงแรมตามปกติ ทั้งยังมุ่งความสนใจไปที่ความรู้ความเข้าใจที่กว้างขึ้นถึงผลกระทบ ของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ ซึ่งสำหรับเมืองไทยแล้ว เรื่องนี้มีความจำเป็นอย่างมาก เพราะขณะนี้เรา ได้ร่วมทำงานกับสมาคมท่องเที่ยวแห่งภูมิภาคเอเชีย และแปซิฟิก(PATA)ที่จะผลักดันให้ไทยเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยว เนื่องจากเรามีอุตสาหกรรมที่แข็งแกร่ง และมีชีวิตชีวา มีแหล่งทรัพยากรทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมอยู่มากมาย มีเศรษฐกิจที่กำลังขยายตัว และมีเส้นทางเชื่อมโยงการคมนาคมที่ดี สิ่งเหล่านี้จำเป็นต้องดำเนินไปด้วยกัน ในบรรยากาศของ ประชาธิปไตยที่กำลังเบ่งบาน(ภราดร พยัมิเวียร 2539:23)¹²

จากแผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2540 ที่เกิดจากการหารือร่วมกันระหว่างการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) และผู้แทนภาคเอกชนได้เห็นชอบร่วมกัน ในการกำหนดแผนการตลาดท่องเที่ยวปี 2540 ด้านกลุ่มเป้าหมายตลาดการท่องเที่ยว(Market Segment) หลายกลุ่ม เช่น กลุ่มสตรี, กลุ่ม Honeymooner¹³, กลุ่มผู้สูงอายุ, กลุ่มปานอายุ, กลุ่มเยาวชน, กลุ่มครอบครัว, กลุ่มความสนใจพิเศษ, กลุ่ม Backpacker¹⁴, กลุ่มผู้มีรายได้สูง, กลุ่มข้าราชการ และพนักงานรัฐวิสาหกิจ, กลุ่มการประชุม/สัมมนา /นิทรรศการ และการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล และกลุ่มชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย อย่างไรก็ตามในรายละเอียดดังกล่าว พบว่าเน้นใน 2 กลุ่ม คือ

1. **กลุ่มสตรี** นักท่องเที่ยวสตรีมีสัดส่วนเพิ่มขึ้นทั่วโลก และสตรีมีบทบาทด้านการตัดสินใจเพื่อการเดินทางมากขึ้น นักท่องเที่ยวสตรีที่เดินทางมาประเทศไทย จะเป็นการแก้ไขภาพพจน์ด้านลบเกี่ยวกับ Sex Tourism ได้อีกทาง
2. **กลุ่มเยาวชน** เยาวชนมีการเดินทางท่องเที่ยวทั่วโลกกว่า 100 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 20 ของนักท่องเที่ยวทั้งหมด และมีแนวโน้มการเติบโตสูง โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย และแปซิฟิก เนื่องจากอัตราการเพิ่มของประชากรในวัยนี้สูง และภาวะ

¹² อนุสาร อสท."มุมมองคน ททท." ธันวาคม 2539 : 23

¹³ กลุ่มนี้จะช่วยส่งเสริมภาพพจน์ในการเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ ปลอดภัย และมีความน่าประทับใจ

¹⁴ เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้นมากในปัจจุบัน และถือว่ามีรายได้เข้าสู่ประเทศสูงอีกกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากมีช่วงเวลาพักในต่างประเทศที่เดินทางไปสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ และมีการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้าง โดยมีสัดส่วนของนักธุรกิจ และนักวิชาชีพ เพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยส่งเสริมการกระจายรายได้ และผลประโยชน์ทางการท่องเที่ยวไปยังผู้ประกอบการรายย่อยด้วย

เศรษฐกิจโดยรวมของภูมิภาคที่ดี นอกจากนี้เขายังมีแนวโน้มความสนใจการท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติมากขึ้น ซึ่งเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องมีมาตรการในการจัดการที่เหมาะสม และการกำหนดแนวทางการส่งเสริมการขายเพื่อป้องกันผลกระทบต่องานค้าปลีกที่อาจเกิดขึ้นได้ (เทตินพิศ หมื่นพด 2540 :6)¹⁵

นอกจากนี้ จากแผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2540 ยังได้กล่าวถึง “สินค้าทางการท่องเที่ยว” ที่ต้องคำนึงถึงสาระสำคัญดังนี้

1. มีการพัฒนาสินค้าใหม่ๆ จากสินค้าเดิมที่มีอยู่แล้ว โดยเน้นการปรับปรุงรูปแบบและรูปลักษณะของสินค้า และเพิ่ม Value Added เพื่อความน่าสนใจยิ่งขึ้น และไม่เน้นการเปิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่
2. จะนำเสนอสินค้าแต่ละประเภทพร้อมข้อมูลระดับการพัฒนาสินค้า การจัดการที่มีอยู่แล้ว ชี้ความสามารถในการรองรับ ข้อจำกัด และข้อควรระวังในการนำไปเสนอขาย
3. คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของคนในท้องถิ่น ทั้งในแง่การพัฒนาสินค้า การบริหารจัดการและการได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว
4. ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานในพื้นที่ โดย ททท.สนับสนุนข้อมูลเพื่อกระตุ้นให้เห็นความสำคัญของการพัฒนาสินค้าดังกล่าวต่อผลประโยชน์โดยรวมของท้องถิ่น
5. คำนึงถึงสถานการณ์และแนวโน้มการเติบโตทางการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดอุปสงค์ทางการตลาด

นอกจากการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวโดยทั่วไป ได้แก่ ชธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน และกิจกรรมต่างๆ แล้ว สินค้าที่จะเน้นสำหรับปี 2540 ได้แก่

- สินค้าที่เสนอขายร่วมกันในกลุ่มอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง(ไทย ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า และจีนตอนใต้) และกลุ่มเขตเศรษฐกิจ 3 ฝ่าย(อินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย) : แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวไทย ผนวกแหล่งท่องเที่ยวประเทศอื่นๆ

¹⁵ จุลสารการท่องเที่ยว “แผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2540” ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2540 : 6

- ECOTOURISM จะจัดประเภทตามสินค้าที่มีการเสนอขายอยู่ในปัจจุบัน เช่น Eco ทางธรรมชาติ, Ecoทางประวัติศาสตร์ โดยจะเน้นความพร้อมด้านการจัดการเป็นประการสำคัญ และพิจารณาการจัดการตามมาตรฐานของไทยเป็นอันดับแรก สินค้าประเภทนี้จะไม่เห็นผดคอแบบแทนทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก แต่จะคาดหวังผลในการประชาสัมพันธ์ภาพลักษณ์ทางการรักษาสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลระยะยาวในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน คือไป ซึ่งจะมีการผนวกแนวทางการพัฒนา และส่งเสริม ECOTOURISM ควบคู่กับการท่องเที่ยวมวลชน(Mass Tourism) ในทิศทางที่ไปด้วยกันได้พอดี สินค้าประเภทนี้ได้แก่ จักรยานท่องเที่ยวที่สุโขทัย การท่องเที่ยวเดินเท้าที่อยุธยา เป็นต้น (เพทินทิศ หมั่นพล 2540 : 8-9)¹⁶

สำหรับการดำเนินกิจกรรมด้านการของ ททท. ได้ร่วมมือกับผู้ประกอบการธุรกิจในการนำเสนอสินค้าทางการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับพฤติกรรม และความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ กิจกรรมหลักของสำนักงาน ททท. ทั้งใน/ต่างประเทศ ส่วน ททท.ส่วนกลาง มีการดำเนินงาน

1. **การโฆษณา** : จะดำเนินการ และว่าจ้างบริษัทโฆษณาร่วมดำเนินการโฆษณา ดังนี้

1.1 **ตลาดในประเทศ**

Themeline : เที่ยวเมืองไทย ไม่ไปไม่รู้ เพื่อให้การรณรงค์โครงการไทยเที่ยวไทย ได้ผลอย่างจริงจัง จะดำเนินโฆษณาต่อเนื่องจากปี 2539 กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่กลุ่มคนทำงาน, ผู้สูงอายุ, เยาวชน, ครอบครัว, และกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยการจัดทำสโปดโทรทัศน์ และแบบโฆษณาสำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย การเผยแพร่กิจกรรมงานประเพณี การว่าจ้างหรือสนับสนุนการจัดรายการโทรทัศน์ เช่น รายการเที่ยวเมืองไทย ใน 1 นาที, ข่าวท่องเที่ยว ททท., รายการบ้านเลขที่ 5, รายการทำเที่ยวไทย, รายการหนูทำได้, และมีการทำละครสั้นแนวสนุกสนาน สำหรับกลุ่มเยาวชนเผยแพร่การท่องเที่ยวโดยสอดแทรกเนื้อหาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, การว่าจ้างและสนับสนุนการจัดรายการวิทยุที่ได้รับความนิยมโดยผู้ฟังกลุ่มต่างๆ และร่วมกับบริษัทแกรมมี่แต่งเพลงส่งเสริมการท่องเที่ยวในกลุ่มเยาวชน ชื่อเพลง "เที่ยวเมืองไทย" ทั้งนี้จะเน้นการร่วมโฆษณา(Joint Advertising) กับผู้ประกอบการธุรกิจในส่วนค่าใช้จ่าย 70:30

¹⁶ จุลสารการท่องเที่ยว "แผนการตลาดการท่องเที่ยว ปี 2540" ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม 2540 : 8-9

1.2 การตลาดต่างประเทศ

Themeline : Come to exotic Thailand; Experience the splendors of a Kingdom ร่วมกับบริษัทนำเที่ยว เน้นการจัดทำ Promotional Ad ลงโฆษณาใน นิตยสารที่มีการเผยแพร่มาก และมีความถี่สูง โดยเฉพาะนิตยสารสำหรับกลุ่มสตรี สำหรับแต่ละกลุ่มเป้าหมายตามภาษาท้องถิ่นในตลาดต่างๆ

2. การประชาสัมพันธ์

ดำเนินการประชาสัมพันธ์เชิงรุกเพื่อสร้างภาพพจน์ที่ดีแก่องค์กร และประเทศโดย ประชาสัมพันธ์ผลงานด้านการพัฒนา เช่น การลงโทษผู้เที่ยวโสเภณีเด็ก การร่วมมือ ด้านการท่องเที่ยวกับประเทศในกลุ่มอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง กลุ่มเขตเศรษฐกิจสาม ฝ่าย การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก และการจัดการที่เหมาะสมในแหล่งท่องเที่ยว ต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้มีการจัดทำ Fam Trip มายังประเทศไทยด้านโปรแกรมการ ท่องเที่ยวแต่ละประเภทที่จะเน้นในปี 2540 และให้ความสำคัญกับเกณฑ์การคัดเลือก Agent หรือ Press ให้มากขึ้น นอกจากนี้ยังมีแผนงานการประชาสัมพันธ์โอกาสพิเศษ ต่างๆ เช่น Revisit Thailand Years 2541-2542 ,การเป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขัน Asian Games ปี 2541, การเฉลิมฉลองวโรกาสพระชนมพรรษาครบ 6 รอบของพระบาท สมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ปี 2542 และเป็นแหล่งแวะเที่ยวก่อน และหลังกีฬาโอลิมปิก 2543 เป็นต้น ทั้งนี้จะประชาสัมพันธ์โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น CD-ROM และระบบ Internet

3. การเสนอขาย

3.1 ตลาดในประเทศ จะร่วมกับผู้ประกอบการจัดโครงการไทยเที่ยวไทยทั้งใน กรุงเทพฯ และต่างจังหวัดในขนาดของงานที่ใหญ่กว่าปี 2539 การดำเนินงานอื่นๆ จะเน้น กลุ่มเป้าหมายเยาวชน ผู้ใช้แรงงาน และนำเสนอสินค้าประเภทความสนใจพิเศษ โดยสอดแทรกความรู้ ความเข้าใจด้านการอนุรักษ์

นโยบายหลักของ ททท. กับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ทั้ง 8 ประการ ปรากฏรายละเอียดดังนี้

- ส่งเสริม ชักจูง ให้นักท่องเที่ยวจากต่างประเทศเดินทางมาสู่ประเทศไทย เพื่อให้ได้มาซึ่งรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ เข้าเติมทุนเศรษฐกิจส่วนรวมโดยริบคว่น
- ขยายแหล่งท่องเที่ยวให้กระจายไปในท้องถิ่น เพื่อเป็นการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวให้ถึงประชากรในทุกภูมิภาค
- อนุรักษ์ และฟื้นฟูสมบัติ วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของไทยไว้ด้วยดีที่สุด

4. พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่ดี เพื่อสร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือนให้มากขึ้น
5. เพื่อเพิ่มความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศให้สามารถเดินทางไปสู่จุดหมายปลายทางต่างๆ ในประเทศไทย ด้วยความมั่นใจในความปลอดภัยของร่างกาย และทรัพย์สินของคนหรือหมู่คณะ
6. ส่งเสริมการท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีรายได้น้อย และเยาวชน เพื่อเป็นการเพิ่มสวัสดิการด้านการท่องเที่ยวแก่คนไทย
7. เสริมกำลังคนที่เป็นคนไทยเข้าทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มากที่สุด
8. ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอันเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

จากนโยบายหลัก 8 ประการผู้วิจัยกำหนดประเด็นในการศึกษา

- 1.1. คือ นโยบายข้อ 6 ส่งเสริมการท่องเที่ยวของคนไทยภายในประเทศ โดยเฉพาะ กลุ่มผู้มีรายได้น้อย และเยาวชน เพื่อเป็นการเพิ่มสวัสดิการด้านการท่องเที่ยวแก่คนไทย เนื่องจากตรงตามแนวทางการพัฒนาบุคลากร ระดับกำลังสำคัญของประเทศ และสามารถดำเนินการวิจัยเพื่อหาพฤติกรรมการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของ ททท. ของกลุ่มเป้าหมายได้อย่างเหมาะสม และนิสิตนักศึกษายังเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ทาง ผู้บริหาร ททท. มุ่งประชาสัมพันธ์เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแก่กลุ่มเยาวชน หรือผู้ที่มีการศึกษา ดังคำสัมภาษณ์ของคุณรำไพพรรณ แก้วสุริยะ หัวหน้างานการตลาดวารสาร และคณะทำงานสังกัดกองบรรณาธิการ อนุสาร อสท. วารสารเพื่อการท่องเที่ยวและอนุรักษ์ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และสังกัดกองบรรณาธิการ จดหมายข่าว ECOTOURISM NETWORK NEWSLETTER “ การดำเนินงานประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการวางกลุ่มเป้าหมายโดยทั่วไป ไป เช่น กลุ่มเยาวชน และประชาชนโดยทั่วไป แต่ส่วนใหญ่กลุ่มประชาชนที่หวัง คือ กลุ่มที่มีความรู้ เพื่อให้เป็นกลุ่มนำร่องไปก่อน เช่น พนักงานธนาคาร พนักงานบริษัทเอกชน และเยาวชนเริ่มตั้งแต่ผู้ศึกษาในระดับอาชีวศึกษา และระดับนิสิตนักศึกษาระดับมหาวิทยาลัยเป็นต้น เพราะบุคคลเหล่านี้ต้องมีการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นเรื่องที่ทำยากมาก เพราะเป็นการลงลึกในระดับจิตสำนึก เช่น กิจกรรมรับน้องใหม่ พบว่าต้องเป็นลักษณะถึงดึบหัวรั้ว ซึ่งอยากให้การรับน้องใหม่ ทำรูปแบบใหม่ เป็นการนำประเพณีพื้นบ้านเข้ามาแทรก เช่น ชันโดก แล้วพี่น้องก็พูดคุยร่วมกิจกรรมกัน ซึ่งนอกจากจะได้ความสนิทสนม ความรัก ความ

ตามคตินี้ระหว่างพี่น้องร่วมสถาบันแล้ว บุคคลเหล่านี้ยังได้เรียนรู้ ถึงศิลปวัฒนธรรม พื้นบ้านของไทยในรูปแบบต่างๆ ซึ่งถือว่าเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยว อย่างมีคุณค่า และสนับสนุนรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อีกทาง " ซึ่งจากมูล เหตุดังกล่าวเป็นส่วนสนับสนุนที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษากับกลุ่มเยาวชน ส่วน การเลือกศึกษาเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากพิจารณาจากข้อมูลการ กระจายตัวของการเดินทางภายในประเทศของคนไทย ซึ่งเป็นข้อมูลจากส่วนงาน วิจัย กองสถิติและวิจัย ททท. นอกจากนี้แล้วอีกสาเหตุหนึ่งที่สำคัญมาก คือ เมื่อผู้ วิจัยมีกลุ่มเป้าหมายหลักที่จะศึกษาแล้ว คือ กลุ่มเยาวชน(ศึกษาเฉพาะนิสิตนักศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย) แม้ว่าประชากรของกลุ่มนี้จะมีอยู่ทั่วประเทศ แต่เนื่อง จากการวิจัยต้องมีการกำหนดขอบเขตให้สามารถศึกษาได้ทันเวลา และคุ้มค่างบ ประมาณ จึงต้องอาศัยการเลือกกลุ่มตัวอย่างเพราะไม่สามารถศึกษาจากทุกๆ คนได้ ดังนั้น เมื่อเทียบจำนวนสถาบันการศึกษาสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และการกระจาย ตัวของประชากร พบว่า กรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่ที่น่าสนใจสำหรับการศึกษาใน ประเด็นนี้ (เนื่องจากเป็นศูนย์กลางที่ชักนำ ให้มีผู้อพยพจากทั่วสารทิศเข้ามาทั้งด้าน การประกอบอาชีพ และการศึกษา) โดยข้อมูลสถิติ ข้อมูลจากส่วนงานวิจัย กองสถิติ และวิจัย ททท. กล่าวว่า "จากจำนวนคนเดินทาง 52.26 ล้าน Trip ได้มีการกระจายตัว เดินทางไปยังจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศ และก่อให้เกิดผู้เยี่ยมชม และรายได้ใน จังหวัดเหล่านั้น ดังนั้น เมื่อนับรวมผู้เยี่ยมชม(Visitor) ในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ จะมีผู้เยี่ยมชม"ทั้งสิ้น 60.88 ล้านคน โดยกรุงเทพฯ จะเป็นจังหวัดที่มีผู้เยี่ยมชม สูงสุด คือ 14.23 ล้านคน"(การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย : 2538

¹⁷ ผู้เยี่ยมชมในที่นี้ หมายถึง บุคคลที่เดินทางไปยังสถานที่ซึ่งมิใช่ถิ่นทำนัถาวรของตน เป็นการชั่วคราว โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อพักผ่อน เยี่ยมญาติมิตร **ศึกษาหาความรู้** การกีฬา การศาสนา ดิคต่อธุรกิจ การประชุม การ รักษาสุขภาพ หรือเพื่อประกอบธุรกิจใดๆ โดยมีได้รับค่าจ้างในการดังกล่าวนี้ (อ้างใน รายงานประจำปี 2532 การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย)

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อหาองค์ประกอบของปัจจัยต่างๆ ที่สามารถอธิบายพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา และศึกษาปัจจัยทางประชากร, การใช้เวลาว่าง, รสนิยมการท่องเที่ยว, ลักษณะการท่องเที่ยว, พฤติกรรมการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของททท., ความเข้าใจในเนื้อหาที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ ของททท., ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา
2. เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงสื่อที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด โดยการศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมในการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ กับระดับความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ECOTOURISM) ของนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาตามประเภทสถาบัน คือ มหาวิทยาลัยเปิดภาครัฐบาล มหาวิทยาลัยปิดภาครัฐบาล และเอกชน
2. การวิจัยในครั้งนี้ จะมุ่งในการศึกษาเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่ศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น เพราะนิสิตนักศึกษาเป็นกลุ่มบุคคลที่จะเป็นกำลังสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต เนื่องจากในอนาคตบุคคลเหล่านี้จะสามารถเป็น นักพัฒนา(Change Agent) ที่จะเป็นแกนนำในการพัฒนาในแต่ละสาขาวิชาชีพ และในแต่ละภูมิภาค และนิสิตนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เป็นแหล่งรวมของนักศึกษาที่มาจากจังหวัดต่างๆ ทั่วประเทศด้วย ดังนั้น การศึกษาการเปิดรับข่าวสาร และพฤติกรรมการท่องเที่ยวของบุคคลเหล่านี้ จะช่วยให้สามารถคาดทำนาย และวางแผนการจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อการส่งเสริมนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้อย่างเหมาะสมด้วย นอกจากนี้ จากความถี่ในการท่องเที่ยวเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่นๆ เช่น ประชาชนทั่วไป นักวิชาการ ฯลฯ พบว่า กลุ่มนิสิตนักศึกษามีโอกาสในการท่องเที่ยวบ่อยกว่ากลุ่มอื่นๆ เพราะมีปัจจัยที่เอื้อ และสนับสนุนทั้งด้าน เวลา และกิจกรรมระหว่างศึกษาก็ส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมการท่องเที่ยว เช่น ชมรมค่ายอาสาพัฒนา, ชมรมถ่ายภาพ, กิจกรรมการรับน้อง, การทัศนศึกษา ฯลฯ จึงนับว่าเป็นกลุ่มที่สำคัญที่น่าจะศึกษาถึงความรู้, และพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมายนี้เป็นพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการสัมมนาผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์ทัศนียภาพท่องเที่ยวไทยระดับอุดม

ศึกษา(รายงานโดย นิธิ สีแพร"¹⁸ : 2538) ที่กล่าวว่า "เพื่อกระตุ้นให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
 ได้เห็นความสำคัญของเยาวชนระดับอุดมศึกษา ซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนผู้มีศักยภาพและ
 เปี่ยมไปด้วยพลังในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้อย่าง
 มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และทรัพยากรการท่องเที่ยว
 ททท.จึงได้จัดโครงการนี้"

สมมติฐานในการวิจัย

1. ปัจจัยทางประชากร การใช้เวลาว่าง ทัศนคติการท่องเที่ยว พฤติกรรมการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์เรื่องทั่วไป รวมทั้งการเผยแพร่ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ความเข้าใจเนื้อหาที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆของ ททท. และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สามารถจัดองค์ประกอบได้
2. ปัจจัยทางประชากร มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา
3. ปัจจัยการใช้เวลาว่าง มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา
4. ปัจจัยทัศนคติการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา
5. ปัจจัยลักษณะการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา
6. ปัจจัยพฤติกรรมการเปิดรับสื่อประชาสัมพันธ์ของททท. มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา
7. ปัจจัยความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของนิสิตนักศึกษา

¹⁸ หัวหน้างานฝึกอบรม กองการท่องเที่ยวเยาวชน การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

นิยามศัพท์

1. องค์ประกอบของปัจจัยต่างๆ ประกอบด้วย
  - ประชากร
  - การใช้เวลาว่าง
  - รสนิยมการท่องเที่ยว
  - ความเข้าใจเนื้อหาที่เผยแพร่ผ่านสื่อต่างๆ
  - ลักษณะการท่องเที่ยว
  - พฤติกรรมการเปิดรับสื่อ
  - ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. ปัจจัยด้านประชากร ในงานวิจัยนี้ จำแนกศึกษาในประเด็นต่อไปนี้
  - อายุ(Age) ระหว่าง 17 - 25 ปี
  - เพศ(Sex)
  - สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ(Socio-economic Status) คือ ชั้นปี ประเภทสถาบัน สาขาวิชาที่ศึกษา บุคคลที่อาศัยร่วมด้วย ภูมิลำเนา และรายได้ที่ได้รับ/เดือน
3. การใช้เวลาว่าง หมายถึง ลักษณะกิจกรรมที่ปฏิบัติเมื่อมีเวลาที่นอกเหนือจากภารกิจที่รับผิดชอบ เป็นกิจกรรมที่ผู้ปฏิบัติพึงประสงค์ เช่น ดูภาพยนตร์ อ่านหนังสือ ออกกำลังกาย เดินช้อปปิ้ง เดินห้างสรรพสินค้า ท่องเที่ยว ดูโทรทัศน์ พักผ่อนที่บ้าน เป็นต้น
4. รสนิยมการท่องเที่ยว หมายถึง ประเภทของสถานที่ท่องเที่ยวที่ชอบ เช่น ทะเล น้ำตก อุทยานป่า วัฒนาอาราม ศิลปสมัยอดีต หมู่บ้านชาวเขา สวนสัตว์ ห้างสรรพสินค้า เป็นต้น
5. ลักษณะการท่องเที่ยว หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวเป็นกลุ่มขนาดใหญ่ หรือเล็ก เช่น ไปกับครอบครัว เพื่อนสนิทกลุ่มใหญ่ 4 คนขึ้นไป เพื่อนสนิทกลุ่มเล็กไม่เกิน 3 คน ชมรมในมหาวิทยาลัย เป็นต้น
6. การเปิดรับสื่อ หมายถึง ความสนใจในการรับข่าวสารจากสื่อต่างๆ ทั้งโดยความตั้งใจและความบังเอิญ
7. ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง ความเข้าใจของนิสิตนักศึกษา เกี่ยวกับ นิยามของคำว่า การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism) นโยบาย ในการเดินทางท่องเที่ยวในรูปแบบเชิงอนุรักษ์ และกิจกรรมที่สนับสนุนนโยบาย ตลอดจนมีความเข้าใจในการปฏิบัติตัว เพื่อการเป็นนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสม
8. สื่อประชาสัมพันธ์ของ ททท. หมายถึง สิ่งที่เป็นช่องทางของการสื่อสารเพื่อให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจ และรับทราบในสาระสำคัญของนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (ECOTOURISM) ได้ ซึ่งเผยแพร่โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

การวิจัยนี้ จำกัดขอบเขตการศึกษาถึง การเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย(การเปิดรับ)ของสื่อ
ประชาสัมพันธ์ และหน้าที่ในการให้ความรู้ พร้อมกับการเผยแพร่นโยบายการท่องเที่ยว
ที่เขียวเชิงอนุรักษ์ (ECOTOURISM) ของ ททท. ซึ่งสามารถสรุป โดยแบ่งเป็น

- **สื่อมวลชน** ได้แก่สื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ โดยจะศึกษาในแง่ของสื่อสิ่งพิมพ์
ได้แก่ นิตยสาร (ที่ ททท.เป็นผู้วางแผนสื่อ) ในที่นี้คือ อนุสาร อสท., สื่อรายการวิทยุ และ
สื่อรายการโทรทัศน์ ที่ ททท.สนับสนุน และว่าจ้าง (รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

โดยทั่วไปแล้ว สื่อที่เรียกว่าสื่อมวลชน ได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุ
โทรทัศน์ นิตยสารและภาพยนตร์(ประมะ สตะเวทิน 2538 : 135)

- **สื่อเฉพาะกิจ** เช่น จดหมายข่าว(Ecotourism Network Newsletter) ใบปลิว(เชิญชวน
ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) แผ่นพับ เอกสารประชาสัมพันธ์(ททท. จดสารการท่องเที่ยว และ
นโยบายและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(ECOTOURISM)ปี พ.ศ. 2538-
2539 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท) และ สื่อบุคคล(วิทยากรที่บรรยายตาม
สถาบันการศึกษา หรือสถานที่จัดงานนิทรรศการต่างๆ) เช่น งานท่องเที่ยวนานาชาติ หรือ
งาน ITS' 95(International Travel Show) ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ ภายใต้การ
ดำเนินงานตามแผนการตลาดของกการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยจัดงานส่งเสริม
การขาย การท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุน และส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวได้มี
โอกาสเสนอขายสินค้า และการบริการการท่องเที่ยวแก่ผู้บริโภคโดยตรง(อสท. กันยายน
2538 : 35) นอกจากนี้อาจมีการจัดสัมมนา เช่น เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2538 มีการสัมมนา
เรื่อง **"การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์สู่การปฏิบัติ : ผลงานของนักธุรกิจไทย"** นำโดยอาจารย์
ขวัญสรวย อติโพธิ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีการยก
ตัวอย่างกรณีโรงแรมริเจนท์ ชะอำ ที่ได้นำการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผสมกับรูปแบบของ
การค้าบริการ คือ มีการศึกษาดึงเกษตรกรรมที่บ้าน และ ภาวะภูมิปัญญาของชาวนา ให้
นักท่องเที่ยวที่มาพักได้เข้าไปสัมผัสชีวิตของท้องถิ่นด้วย การร่วมมือระหว่างภาคธุรกิจ
เอกชน กับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มีความสำคัญ โดยเอกชนต้องมีความ
รู้ความเข้าใจที่จะจัดการ และนำเสนอ เพราะนอกจากจะทำให้นักท่องเที่ยวได้ความรู้ เรื่อง
วัฒนธรรม และภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นแล้ว ผู้ที่ได้รับประโยชน์อีกทางหนึ่ง ก็คือ คน
ในท้องถิ่น นอกจากได้เงินแล้ว ก็ยังเกิดความภาคภูมิใจในวิถีชีวิตของคนอีกด้วย... หัวข้อ
การสัมมนาในวันที่ 30 กรกฎาคม 2538 คือ **"การสัมมนาผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์
พิทักษ์ท่องเที่ยวไทยระดับอุดมศึกษา วิทยากรแต่ละท่านต่างให้คำจำกัดความของ
Ecotourism พร้อมกับปลูกฝังจิตสำนึกการท่องเที่ยวแก่เยาวชน ให้มีความรู้ความเข้าใจ ที่
จะท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบ และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม"**(อสท. กันยายน 2538 : 37-38) แต่

ในการศึกษาคั้งนี้ จะเจาะประเด็นสื่อเฉพาะกิจ คือ สื่อสิ่งพิมพ์พิเศษที่ ททท.จัดทำขึ้นในโอกาสต่างๆ (รายละเอียดเพิ่มเติมในภาคผนวก)

9. การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางจากภูมิลำเนาที่อยู่อาศัยตามปกติของคน ไปยังท้องถิ่นอื่นเป็นการชั่วคราว และมีใจเข้าไปประกอบอาชีพหารายได้

การเดินทางไปในสถานที่ต่างๆ ที่จำกัดเฉพาะทั่วประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างกัน ในงานวิจัยนี้จะศึกษาเฉพาะกลุ่มเป้าหมาย คือ นิสิตนักศึกษาในกรุงเทพมหานคร ดังนั้น หากกล่าวถึงการท่องเที่ยว ให้หมายถึง พฤติกรรมการเดินทางไปที่ต่างๆ ของกลุ่มเป้าหมาย

10. การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาเรียนรู้ และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพ สภาพธรรมชาติ สภาพสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบต่อระบบนิเวศ

บนพื้นฐานของนิยามความหมายดังกล่าว นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

- กิจกรรมต่างๆ ที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายให้มากขึ้น
- ประสบการณ์ จากการได้ ไปเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ และหรือมีประสบการณ์ ที่ได้สัมผัสวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของสังคมที่มีความแตกต่างจากที่ตนอยู่
- โอกาสที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรมที่มีความแตกต่างในแต่ละพื้นที่
- ให้มีการอนุรักษ์สภาพธรรมชาติและสมบัติทางวัฒนธรรมในพื้นที่ที่ไปชม

ฉะนั้น พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปในสถานที่ต่างๆ โดยไม่รบกวนธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ศิลปวัฒนธรรมไทย ตัวอย่างเช่นการเข้าร่วม/มีแนวการปฏิบัติในกิจกรรมต่อไปนี้

- กิจกรรมนำเที่ยวเชิงผจญไพร เช่น ค่ายเยาวชนผจญไพร, อาสาสมัครพิทักษ์ป่า ที่อุทยานแห่งชาติเขาน้ำร้อนจัด โดยชมรมผจญไพร, ค่ายเยาวชนอาสาสมัครอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่ควนน้อยริเวอร์ปาร์ค รีสอร์ท จัดโดยสำนักงาน ททท. ภาคกลาง เขต 1
- จักรยานทางไกล ปักธงชัยสุวิฑูรปราศ
- เส้นทางท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ(ปั่นจักรยานท่องเที่ยว) เป็นผลดีต่อการท่องเที่ยวตามธรรมชาติของไทยที่มีรูปแบบการเดินทางชนิดใหม่เพิ่มขึ้น เป็นรูปแบบที่

ไว้มถภาวะ ไม่มีควันทิษ และ ไม่ต่งเสียงคังรบกวณธรรมชาติ นับเป็นการเดิน
ทางที่เหมะกับลักษณะของป่าอนุรักษ์อย่างแท้จริง

- มีการเตรียมตัวหาข้อมูล โดยศึกษาคู่มือนักท่องเที่ยว หรือศึกษาเส้นทางจาก
แผนที่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ก่อนการเดินทางท่องเที่ยวในสถานที่นั้นๆ เช่น
ถ้าสนใจจะไปเที่ยวบึงบอระเพ็ด จะต้องทราบว่าเป็นบึงน้ำ ที่มีอาณาเขตกว้าง
ขวางถึง 133,000 ไร่ ในเขตท้องที่ตำบลหนองกรด ตำบลเกรียงไกร อำเภอ
เมืองฯ ตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง และตำบลเขาพนมเศษ อำเภอท่าตะโก
จังหวัดนครสวรรค์ (อศท. กันยายน 2538 : 106)

การเดินทาง - จากกรุงเทพฯ ไปตามถนนสายเอเชีย ก่อนข้าม

สะพานเสนาบดีวงศ์ จังหวัดนครสวรรค์ เลี้ยวขวาไป

ตามเส้นทางหมายเลข 3004 สู่อำเภอท่าตะโก

ประมาณ 12 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเข้าสู่ที่ทำการ

อุทยานนกน้ำ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด

ระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร

การเตรียมตัว - ในบริเวณเขตห้ามล่า มีร้านอาหารไว้บริการ รวม

ทั้งเรือที่จะออกไปดูนกในบึง ติดต่อได้ที่ร้านอาหาร

ของคุณพนม

- ช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนมีนาคม จะเป็นช่วงที่มี

นกเบ็ดน้ำอพยพมามาก

- หมวก และก๊องต่อทางไกล เป็นสิ่งจำเป็นใน

การเตรียมตัว

- หากไปในช่วงที่หนาวเย็น คือ ในช่วงเดือนมิถุนายน

ถึงเดือนสิงหาคม อาจเห็นรังนกอย่างใกล้ชิด แต่ไม่

ควรไปจับต้องไข่นก เพราะนกบางชนิดอาจทิ้งไข่

ไปเลย หากมีกลิ่นของคนติดอยู่บนไข่

การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ใช้คำภาษาอังกฤษว่า "ECOTOURISM" จากช่วงเวลา
ที่ผ่านมาพบว่า มีการบัญญัติไว้หลายคำ อาทิ

- นิเวศสัญจร
- การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ
- การท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์

ส่วนงานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจะใช้คำว่า “การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” (ECOTORISM) ตามการใช้ของหน่วยงานหลักในการรณรงค์ คือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หรือในบางครั้งอาจใช้คำภาษาอังกฤษว่า “ECOTOURISM”

11. นิสิตนักศึกษา คือ ผู้ที่ถูกเลือกเป็นกลุ่มศึกษา หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาในระดับการศึกษาปริญญาตรีของสถาบันการศึกษาทั้งรัฐบาลและเอกชนในเขตกรุงเทพฯ
12. กิจกรรมรณรงค์ด้านการอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่ ททท. จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริม และเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจ เรื่องสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยวอย่างมีคุณค่า การเป็นนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ มีกิจกรรมดังต่อไปนี้
  - 12.1. โครงการรักโลกใต้ทะเล ดำเนินการเพื่อรณรงค์ และอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวทางทะเล การวางทุ่นจอดเรือเพื่อรักษาทุ่นประจักษ์ที่สวยงาม การจัดเก็บทุ่น เมื่อหมดฤดูกาลท่องเที่ยวทางทะเล เพื่อนำออกวางอีกครั้งในฤดูกาลท่องเที่ยวทางทะเลปีต่อไป ตลอดจนโครงการศึกษาอื่นๆ ที่เกี่ยวกับธรรมชาติทางทะเล เช่น กิจกรรมดำน้ำ และการพายเรือแคนู เป็นต้น
  - 12.2. โครงการเที่ยวอย่างไรไร้ขยะ เป็นโครงการรณรงค์ไม่ให้เกิดขยะในแหล่งท่องเที่ยว โดยหวังว่าในอนาคตปริมาณขยะตามแหล่งท่องเที่ยวจะมีปริมาณลดลง
  - 12.3. โครงการจักรยานท่องเที่ยว เป็นโครงการที่จัดขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องจักรยานท่องเที่ยว จัดทำเป็นหนังสือคู่มือจักรยานท่องเที่ยว ตลอดจนพยายามผลักดันให้เกิดการจัดทำแผนเกี่ยวกับการจัดจักรยานท่องเที่ยว
  - 12.4. กิจกรรมค่ายและกิจกรรมด้านการศึกษาและอบรม จัดขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเรื่องสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติวิทยาโดยตรง อาทิ การอบรมการดำน้ำ การอบรมการดูนก อบรมการดูผีเสื้อ พรรณไม้ และกิจกรรมอื่นๆ อันเกี่ยวข้องกับการเดินทางท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ตัวอย่างเช่น เมื่อวันที่ 7-10 ธันวาคม 2539 มูลนิธิฯ ได้จัดโครงการอบรมเชิงปฏิบัติการส่งท้ายปี 2539 คือ โครงการนิเวศวิทยาเส้นทางเดินป่า ศึกษาธรรมชาติ ภายใต้หัวข้อผีเสื้อ สกอกา พงกมา ขาว ป่าใหญ่ ในสอยดาว ณ สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าทรายขาว เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว จังหวัดจันทบุรี มีจำนวนผู้เข้าอบรม 27 คน และอีกตัวอย่าง เช่น การจัดการประชุมเรื่องการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางทะเล (MARINE ECOTOURISM) ที่โรงแรมพระนางอินทร์ จังหวัดกระบี่ เป็นต้น

12.5. กิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นกิจกรรมทัศนศึกษา จัดขึ้นเพื่อให้เกิดความเป็นรูปธรรมที่ชัดเจนแก่นักท่องเที่ยว ให้มีความเข้าใจถึงการท่องเที่ยวอย่างถูกต้อง ในรูปแบบต่างๆ ทั้งระบบนิเวศป่าชายเลน การท่องเที่ยวในโบราณสถาน การท่องเที่ยววัฒนธรรม หรือการเดินป่า เป็นต้น

12.6. นอกจากนี้ ยังได้ร่วมงานกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งภาครัฐ และเอกชน ในการจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ อาทิ โครงการอบรมผู้นำเยาวชนเพื่อการอนุรักษ์พิทักษ์ท่องเที่ยวไทย โครงการหน่วยเคลื่อนที่เพื่อเผยแพร่การท่องเที่ยวและอนุรักษ์ ร่วมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ฯลฯ

13. กิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างปัญหาใหญ่ในการทำลายธรรมชาติ(ไม่เพียงประสงค์/ขัดแย้งต่อนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์) หมายถึง พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่ไม่ตรงตามหลักปฏิบัติที่ถูกต้องในเชิงอนุรักษ์ ได้แก่ การเข้าไปทำลายธรรมชาติ การเข้าไปสังเวยสังเอะอะไว้วาย เปิดเครื่องเสียงดังๆ นำดอกไม้ไปตี กินหมอนมามาขาย ป่าขวด เหยียบย่ำดอกไม้พันธุไม้ และเรื่องเล็กๆ ที่หลายคนมองข้าม กลับกลายเป็นปัญหาใหญ่ นั่นคือ ปัญหาขยะที่นักท่องเที่ยวนำไปบริโภคตามแหล่งท่องเที่ยวแล้วทิ้งไว้ ก่อให้เกิดปัญหาตามมามากมาย ทั้งเรื่องความสกปรกไม่น่าชม บางครั้งถึงขนาดสูญเสียชีวิตสัตว์ป่าได้ เพราะขยะที่ทิ้งลงไป ส่วนใหญ่เป็นขยะที่ย่อยสลายไม่ได้ ทั้งเปลือกถั่วกอม ของขนม ขวดน้ำ ถุงพลาสติก เมื่อสัตว์ป่าได้กลิ่นก็เข้าใจว่าเป็นอาหาร จึงกินเข้าไป สุดท้ายก็ต้องสังเวยชีวิตให้กับความมั่งง่าย ของนักท่องเที่ยวที่ขาดคุณภาพ พฤติกรรมเหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาสำคัญของเจ้าหน้าที่ ที่ต้องดูแลอย่างหนัก ซึ่งยังไม่รวมถึงการใช้ทรัพยากรอย่างฟุ่มเฟือย โดยไม่คำนึงถึงขีดจำกัดในการรองรับของพื้นที่ (ปีทมา ทองมั่ง และทวยเทพ ถวัลย์ภิญโญ 2540 : 10)¹⁹

14. สัตว์ป่า หมายถึง สัตว์ทุกชนิด ไม่ว่าจะสัตว์บก สัตว์น้ำ สัตว์ปีก แมลง หรือแมงซึ่งโดยสภาพธรรมชาติย่อมเกิด หรือดำรงชีพอยู่ในป่า หรือในน้ำ และให้หมายความรวมถึง ไข่ของสัตว์ป่าเหล่านั้นทุกชนิดด้วย แต่ไม่หมายความรวมถึงสัตว์พาหนะ ที่ได้จดทะเบียนทำตัวรูปพรรณตามกฎหมายว่าด้วยสัตว์พาหนะแล้ว และสัตว์พาหนะที่ได้มาจากการสืบพันธุ์ของสัตว์พาหนะดังกล่าว (โอกาส ขอบเขต 2535 : 449)²⁰

สัตว์ป่า สามารถจำแนกได้ 3 ประเภท คือ สัตว์ป่าสงวน สัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่านอกประเภท(โอกาส ขอบเขต 2535 : 449)

¹⁹ Ecotourism network newsletter ฉบับที่ 6 มกราคม 2540 : 10

²⁰ อ้างจาก พรบ.สงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535

15. สัตว์ป่าสงวน หมายความว่า สัตว์ป่าที่หาซากตามบัญชีท้ายพระราชบัญญัตินี้ และตามที่จะกำหนด โดยคราเป็นพระราชกฤษฎีกา ปัจจุบันมีสัตว์ป่าสงวนทั้งสิ้น 15 ชนิด คือ 1)นกเจ้าฟ้าหญิงจุฬาภรณ์ 2)แรด 3)กระซู่ 4)อุปรี หรือโคไพร 5)ควายป่า 6)ตะองหรือตะมั่ง 7)สมัน หรือเนื้อสมัน 8)เตียงผา หรือ เอียง หรือ กูรา หรือ โคร่า 9)กวางผา 10)นกแก้วแก้วห้องคำ 11)นกกระเรียน 12)แมวถายหินอ่อน 13)สมเสร็จ 14)กิ้งหมี 15)พะยูน หรือหมูน้ำ(โอภาส ขอบเขต 2535 : 449-450)
16. สัตว์ป่าคุ้มครอง หมายถึง สัตว์ป่าตามที่กฎกระทรวงกำหนดให้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครอง ปัจจุบันมีสัตว์ป่าคุ้มครองจำนวนมาก ตัวอย่างเช่น สัตว์ป่าที่องถูกค้ำขนม ได้แก่ กระตัง กระจง กระรอกบิน กระต่ายป่า กวาง กั่ง ค่าง ค้างคาวกิตติ ชะมด ชะนี ช้าง วัว แดง เสือ หมี แม่น แมวป่า อีเห็น สัตว์ป่าจำพวกนก ได้แก่ นกกระทง นกกระสา ไก่ป่า ไก่ฟ้า นกโกรโกโส นกแก้ว นกเขา นกขุนทอง นกนางนวล เป็ดน้ำ นกเอี้ยง อีกา นกอินทรี นกสูก สัตว์ป่าจำพวกเลื้อยคลาน ได้แก่ กิ้งก่า ตะกอน ตะโขง ตุ๊กแกป่า เต่า เต่าช้าง งูตึง งูเหลือม และสัตว์ป่าจำพวกสะเทินน้ำสะเทินบก ได้แก่ กระทั่ง หรือกระท่าง คางคกขาขาว คางคกคันไม้ คางคกเล็ก คางคกห้อย คางคกหัวเรือบ งโคร่ง และกบทุก เป็นค่น
17. สัตว์ป่านอกประเภท หมายถึง สัตว์ป่าที่ไม่ปรากฏในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และไม่ปรากฏในบัญชีท้ายกฎกระทรวง ซึ่งกำหนดชนิดของสัตว์ป่าคุ้มครอง สัตว์ป่าเหล่านี้ได้แก่ ค้างคาวกินผลไม้ หนู หนูสี หมูป่า นกกระจอก นกคุ้มอิด แะ งูเห่า กบ อึง เขียด เป็นต้น
18. สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพ และชีวภาพที่อยู่รอบค้ำมนุษย์ ซึ่งเกิดโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น (ปริญา นุคาคัธ 2535 : 652)²¹
 สิ่งแวดล้อม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบค้ำมนุษย์ ทั้งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต ทั้งที่เป็นรูปธรรม(จับต้อง และมองเห็นได้) และนามธรรม(วัฒนธรรม ประเพณี แบบแผน ความเชื่อ) ที่มีอิทธิพลเกี่ยวโยงถึงกัน เป็นปัจจัยในการเกือหนุนกัน ผลกระทบจากปัจจัยหนึ่งจะมีส่วนเสริมสร้าง หรือทำลายอีกส่วนหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงมิได้สิ่งแวดล้อมเป็นวงจร และวัฏจักรที่เกี่ยวข้องกัน ไปทั้งระบบ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม 2539 : 9)

²¹ อ้างถึง ทรบ.สิ่งแวดล้อม 2535 มาตรา 4

ประโยชน์ที่ได้รับจากงานวิจัย

1. สามารถใช้เป็นแนวทางในการวางแผนจัดทำสื่อประชาสัมพันธ์(Media Plan) เพื่อรณรงค์และพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. เพื่อนำผลที่ได้ ในการประยุกต์การวางแผนงานเพื่อการประชาสัมพันธ์(PR. Project Plan) ในโอกาสต่อไป เนื่องจากผลการวิจัยบ่งบอกถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อแต่ละชนิด, การเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, พฤติกรรมการท่องเที่ยวของกลุ่มเป้าหมาย และความรู้ อันจะช่วยให้ผู้บริหารมีทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน เนื่องจากการวิจัยจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจความเป็นไปของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น
3. สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์สำหรับธุรกิจการท่องเที่ยว ชุมชนอนุรักษ์ ททท หรือองค์กรด้านอนุรักษ์ เพื่อการวางแผนการจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์(Eco-tourism Plan) สำหรับกลุ่มเป้าหมายหลักได้อย่างมีประสิทธิภาพ และตรงกับความสนใจของกลุ่มเป้าหมายด้วย นอกจากนี้ยังทราบว่ากลุ่มเป้าหมายมีการปฏิบัติตัวเพื่อการท่องเที่ยวเหมาะสมเพียงไร เข้าใจนโยบายฯเพียงใด เพื่อการวางแผนการสื่อสารข้อมูลข่าวสารได้ตรงประเด็นมากขึ้น และกำจัดข้อบกพร่อง อันเกิดจากความเข้าใจที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับนโยบายเพื่อจะได้เข้าใจแนวพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย และสามารถกำหนดทิศทางการดำเนินนโยบายการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือประยุกต์ใช้กับ ประเด็นอื่นๆ ที่ใกล้เคียงต่อไปได้ในอนาคต และสามารถพยากรณ์ต่อไปในอนาคตได้ว่า องค์กรประกอบของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นอย่างไร

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย